

KESKKONNAAMET

ASUTUSESISESEKS KASUTAMISEKS

Märge tehtud: 15.11.2023

Juurdepääsupiirang kehtib kuni: 14.11.2028

Alus: AvTS § 35 lg 1 p 8

Teabevaldaja: Keskkonnaamet

Põllumajandus- ja Toiduamet

Teie 16.10.2023 nr 6.1-3/32811-3

Meie 15.11.2023 nr 7-9/23/6560-6

Vastus kirjale (Piiraja teed)

Austatud Peeter Protsin

Keskkonnaamet (edaspidi ka *KeA*) vastas 06.10.2023 kirjas nr 7-9/23/6560-4 Teie esitatud küsimustele seoses Põlvamaa Piiraja teede ehitamise projekti menetlemisega. Vastavalt eeltoodule kirjale soovite KeA vastust alljärgnevale.

- 1. Tulenevalt Keskkonnaameti selgitustest ja selleks, et PTA-l oleks võimalik mõju eelhindangust hinnata on vaja teada saada esmane tuvastatud metsise mängupaiga asukoht. Arusaamatuks jääb see, et miks märgitakse nii suur maa-ala liigi leiukohana (isendite esmakordsel nägemisel), eriti siis kui puudub veendumus elupaiga sobivusele, mis eeldab pikemaajase seire tegemist. Selgitamist vajab ka Teie kirja punktis 8 kirja pandud lause, mis annab aimu, et metsise mänguala on justkui teadmata, sest ei olda kindlad, kas projektala piiridest 1 km kaugusele jääb mänguala või ei jää. Kui mänguala ei ole registreeritud, siis mille alusel toimub mänguala osas Keskkonnaameti poolt tingimuste seadmine?*

Mängivate kukkede asukohad leiab riikliku seire eluslooduse programmi seiretöö "Metsise mängude seire 2022. a." aruandest lk 128¹. Känga soos (kus on registreeritud elupaik KLO9131755) 2022. aasta seire käigus vaadeldud mängivate kukkede asukohad on toodud joonisel 1.

Mõju hindamisel on täpsest vaatluskohast olulisem metsise eksperdi poolt piiritletud elupaik. Eestis läbi viidud metsiste telemeetriline uuring on näidanud, et metsiste kodupiirkond (ökoloogilises tähenduses elupaik) on kuni 4500 ha suur, kuid enamasti elavad linnud ligikaudu 3 km raadiuses mänguala keskmest. Eesti looduse infosüsteemis (EELIS) registreeritakse selle kodupiirkonna kriitiline ja kaitset vajav osa – pesitsusaegne elupaik – metsiste mänguala ja kanade pesitsusala. Metsise (pesitsusaegne) elupaik, mida kasutatakse eeskätt sigimiseks ja toitumiseks pesitsusperioodil ning mis hõlmab kuni 3 km laiust ala metsise mängukeskmest, hõlmab seega mänguala ja selle ümbrust. EELISesse kantav (sigimis)elupaik hõlmab telemeetriaandmete kohaselt ligikaudu 75% metsiste poolt kasutatavast elupaigast (kodupiirkonnast).

Mänguala kaardistamisel on EELISesse kantud teadaolevale mänguplatsile lisaks seda ümbritsev puhverala, kuhu metsised mänguperioodil hajuvad. Uuringud on näidanud, et kuked liiguvad mängupaikades ligikaudu 33 ha suurusel alal. Seetõttu on tähtis piiritleda mänguala, mis piiritletakse EELISes elupaiga alamkirjena. Puhvriss on arvatud elupaiga mudelist lähtuvalt sobivad alad. Seire ajal registreeriti Kängu soo metsise mängualal kuivenduskraavide värske hooldus, mis võib endaga kaasa tuua mänguala nihkumise ja seetõttu on tavapärasest suurema mänguala piiritlemine põhjendatud.

¹ Kättesaadav:

<https://kese.envir.ee/kese/downloadReportFile.action?fileUid=30470529&monitoringWorkUid=26775018>.

Väljaspool Kliimaministeeriumi haldusala failile ligipääsuks on vajalik esitada KAUR-ile teabenõue.

Roheline 64 / 80010 Pärnu / Tel 662 5999 / Faks 680 7427 / e-post: info@keskkonnaamet.ee / www.keskkonnaamet.ee / Registrikood 70008658

Keskkonnametil on praegu käsil metsise elupaikade (EELISE leiukohtade) ümberpiiritlemine, kus hinnatakse elupaikade sobivust 3 km raadiuses ümber mängukeskme ning elupaiga piiritlemisel kasutatakse võimalusel looduses olemasolevaid piire. Elupaiga suurus sõltub muuhulgas sealse mängu suurusel (mängivate kukkede arvust). Metsise elupaigasobivus, lähtudes nii mängupaigast kui ka pesakondade vajadusest, on modelleeritud ja prioritseeritud. Eesti üleselt, kasutades Zonation tarkvara ning selleks on loodud 30x30 m piksli suuruse resolutsiooniga rastermodelid. Sobivaks loetakse piksleid, mille järjestusväärtus on suurem kui 0,75. Ka kõnealune elupaik (EELISE kood KLO9131755) on lähtudes mängu esinemisest (riikliku seire andmetest) piiritletud, kasutades eelpoolnimetatud mudelit. Metsise elupaiga kvaliteedi hindamise, modelleerimisega ja elupaikade prioritseerimisega on võimalik tutvuda töös: Leivits, M. 2021. „Prioriteetsed ja kaitset vajavad metsise elupaigad Eestis. Zonation analüüs. Keskkonnameti tellitud töö "Metsise elupaikade kaitstuse, sh kavandatavate püsielupaikade otstarbekuse ning püsielupaikade kaitsekorra muutmise ekspertiis" osaaruanne.“ Lk 1-53 + Lisad².

Joonis 1. Loendusel 10.04.2022 registreeritud metsiste vaatlused.

2. Selgitamist vajab ka müraobjekti kauguse nõue. Mille alusel on see (1 km ja 40 dB) nõue määratud? Kas ja kui otstarbekas on tegeleda lühiajaliste tööde korral mürakasvu hindamisega ja seda eriti olukorras, kui peetakse kinni liigispetsiifilistest ajalitest piirangutest? Palume Teie abi vastava kontakti saamise osas, kes on analoogse mürauuringu juba koostanud ja kes on ühtlasi suutnud hinnata võimalikku mürataseme muutust ringiliikuvatele isendi(te)le loodusmaastikul. Milliseid uuringu tulemusi KeA-l on varasemast teada, kus päevasel ajal kaeve- ja planeerimistehnika müra võiks ulatuda 1 km kaugusele?

Keskkonnaamet kirjutas oma varasemas kirjas, et: „Metsise elupaiga kvaliteet langeb, kui müratase ulatub seal üle 40 dB. Seega tuleks hinnata tulevast mürataseme suurenemist. Kas see võiks ületada eelpooltoodud lävendit ja kui kaugel teest. Milliseks kujuneb müratase mängupiirkonnas mänguperioodil. Juhul kui mäng asub kuni 1 km kaugusel potentsiaalsest müraobjektist, tuleks teha eelhinnang.“ Selgitame, et tegemist ei ole nõudega ja samuti mitte mürataseme hindamise ega mürauuringu koostamisega atmosfääriõhu kaitse seaduse tähenduses. Oleme viidanud teadusuuringute tulemusele, mille kohaselt inimtekkeline müra kujutab lindudele mitmesuguseid ohte ja võib osutada oluliseks lindude arvukust konkreetses piirkonnas limiteerivaks mõjuteguriks alates

² Kättesaadav: <https://infoleht.keskkonnainfo.ee/GetFile.aspx?id=842736996>

müratasemest 40 dB. Eelhinnangu raames palume eelnevast lähtuvalt anda tegevusloa andja hinnang, kas kavandatavate ehitustöödega või hilisema tee kasutamisega, sõltuvalt sõidukitest ja kasutuskoormusest, võiks kaasneda müra, mis võib liiki häirida.

Lisame, et uuendatava metsise kaitse tegevuskava eelnõus on eraldi mõjutegurina välja toodud „Inimtekkeline müraareostus”. Erinevate allikate müra mõju linnustikule laiemalt on käsitletud näiteks järgmistes töödes:

Shannon G., McKenna M.F., Angeloni LM, Crooks KR, Fristrup KM, Brown E, Warner KA, Nelson MD, White C, Briggs J, McFarland S, Wittemyer G. 2015. A synthesis of two decades of research documenting the effects of noise on wildlife. *Biological Reviews*, 91(4), 982–1005. <https://doi.org/10.1111/brev.12207>

Coppes, J., Braunisch, V., Bollmann, K., Storch, I., Mollet, P., Grünschachner-Berger, V., Taubmann, J., Suchant, R., Nopp-Mayr, U., 2020a. The impact of wind energy facilities on grouse: a systematic review. *Journal of Ornithology* 161: 1–15. <https://doi.org/10.1007/s10336-019-01696-1>.

Coppes, J., Kämmerle, J.-L., Grünschachner-Berger, V., Braunisch, V., Bollmann, K., Mollet, P., Suchant, R., Nopp-Mayr, U. 2020b. Consistent effects of wind turbines on habitat selection of capercaillie across Europe. *Biological Conservation* 244: 108529. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2020.108529>

Hovick, F. T. J., Elmore, R. D., Dahlgren, D. K., Fuhlendorf, S. D., & Engle, D. M. 2014. Evidence of negative effects of anthropogenic structures on wildlife: A review of grouse survival and behaviour. *Journal of Applied Ecology*, 51, 1680–1689. <https://doi.org/10.1111/1365-2664.12331>

Kämmerle, J.-L., Taubmann, J., Andrén, H., Fiedler, W., & Coppes, J. 2021. Environmental and seasonal correlates of capercaillie movement traits in a Swedish wind farm. *Ecology and Evolution*, 11, 11762–11773. <https://doi.org/10.1002/ece3.7922>

Ojaste, I., Tilgar, V. 2022. Müra mõju metsise (*Tetrao urogallus*) paarumisaegsele käitumisele. VKG Kaevandused OÜ poolt tellitud akustilise uuringu aruanne. Eesti Ornitoloogiaühing, Tartu 12 lk.

Räty, M. 1979. Effect of highway traffic tetraonid densities. *Ornis Fennica* 56 (4): 169-170.

Taubmann, J., Kämmerle, J.-L., Andrén, H., Braunisch, V., Storch, I., Fiedler, W., Suchant, R., & Coppes, J. 2021. Wind energy facilities affect resource selection of capercaillie *Tetrao urogallus*. *Wildlife Biology*, 2021(1). <http://dx.doi.org/10.2981/wlb.00737>

Tilgar, V., Ojaste, I., Saag, P. 2015. Metsise (*Tetrao urogallus*) stressitase seoses sõjaliste harjutustega. *Hirundo*, 28: 1-9.

Viigipuu, R. & Tilgar, V. 2017. Inimtekkelise müra mõju lindude kommunikatsioonile ja kohasusele. *Hirundo* 30 (1): 36-56.

3. *Palume jätkuvalt Teie seisukohta eelhinnangu asjakohasuse üle, mis puudutab erisusi seni käsitletud arusaamiste järgi, kus kaitsealusele liigile (mis on küll direktiivi liik, kuid ei ole Natura ala eesmärgiks) kaasneb vaid isendikaitse ning muid halduskoormavad tegevusi ei ole peetud (ka varasemalt) mõistlikuks nõuda.*

Keskkonnaameti hinnangul sellistel juhtudel, kus mõju kaitstavatele loodusobjektidele ei ole välistatud, on vajalik põhjalikku kaalumist ning KMH eelhinnang seda kindlasti on.

4. *Miks seaduslooja nii KeHJS-e kui ka LKS-i korral on ettenäinud, et KeA ei kooskõlasta kaitsealuse liigi osas olulist dokumentatsiooni ning igasugune teadmine liigi edaspidisest käekäigust jääb kontrollimata/teadmata. Kas põhjus ei või olla selles, et liigi leiukohta sh kaitsealusesse liiki pole seni suhtunud kui kindla kaitseréžiimiga üksusesse ning piisanud on isendikaitse põhimõtetest?*

Keskkonnaameti ülesandeks on kaitstavatel aladel asuvate tegevuste kooskõlastamine ja keskkonnamõju hindamise (edaspidi ka KMH) algatamise üle otsustamisel osalemine asjaomase asutuse ja/või kooskõlastajana (KeA-le esitatakse seisukoha andmiseks ja/või kooskõlastamiseks KMH eelhinnangu ja KMH algatamise või algatamata jätmise otsuse eelnõu). Kaitsealuste liikide info on kättesaadav ka muudele riigiasutustele ja kohalikele omavalitsustele, kellel on reeglina töö keskkonnaspetsialistid ja kes piisava pädevuse puudumisel saavad nõustamist küsida Keskkonnaametist. Seega Eesti keskkonna, sh eluslooduse kaitse ei ole ainult Keskkonnaameti pädevuses ja kõikide kaitsealuseid liike mõjutavate tegevuste puhul ei ole ette nähtud Keskkonnaameti poolset kooskõlastusvajadust. Looduskaitse seaduses ette nähtud looduskaitse

põhimõtteid peavad ka teised asutused rakendama, konsulteerides vajadusel Keskkonnaameti spetsialistide vm pädevate ekspertidega.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Märt Holtsmann
juhtivspetsialist
looduskasutuse osakond

Agu Leivits 5101 175 (eluslooduse valdkonna nõunik)
agu.leivits@keskkonnaamet.ee

Tarmo Evestus 5308 8511 (loodushoid)
tarmo.evestus@keskkonnaamet.ee

Kristin Jõgi 53476632 (looduskasutus)
kristin.jogi@keskkonnaamet.ee